

УДК 655.41

Волкотруб Л. М.,

*кандидат історичних наук, доцент кафедри видавничої справи та редагування
Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету
України «КПІ»*

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ДМИТРА ДОНЦОВА

Аналізується діяльність Д. Донцова, як редактора, видавця, науковця, його прагнення патріотичного виховання українського суспільства.

Ключові слова: видання, Д. Донцов, видавнича діяльність, журнальні видання, Україна.

Постановка проблеми. Дослідження видавничої та редакторської діяльності минулого, на прикладі окремих особистостей, дає можливість вивчити характер і динаміку розвитку певного регіону чи країни. Цікавою для видавничої практики України є дослідження діяльності Дмитра Донцова — відомого українського громадського діяча, публіциста, видавця і редактора першої половини ХХ ст.

Аналіз попередніх досліджень. Результати дослідження зазначеної теми викладено у наукових роботах фахівців книжкової справи та істориків. Зокрема це — роботи Н. Зелінської, С. Квіта, Г. Корбич, О. Бартко, О. Сича, Г. Сварик, Є. Маланюка. Проте, означена тема представлена науковими статтями, в яких увагу приділялося суто вивченню фактів з біографії, викладено ідеологічні та філософські погляди Д. Донцова тощо, проте аспект видавничої діяльності Д. Донцова лишився другорядним.

Мета роботи. Метою дослідження є всебічно вивчити видавничу діяльність Д. Донцова, проаналізувати його журнальні видання і особливості його редакторської роботи.

Результати. Дмитро Донцов як науковець, видавець і редактор найбільше реалізував себе у журнальних виданнях — «Літературно — науковий вісник» та «Заграда». Ці періодичні видання отримали значний суспільний відгук, тому що в них часто відображалися унікальні погляди на літературу, суспільне життя українського народу і його майбутнє.

Стабільності, ідейної спрямованості у своїх виданнях він досяг завдяки тому, що працював лише з тими авторами, які розділяли його світогляд. Якби Д. Донцов не був фанатично принциповим у відстоюванні і пропаганді національного світогляду, українська публіцистична думка першої половини ХХ ст. загубилася б серед маси радянофільських видань, спрямованих на асиміляцію українського народу.

Українське видання «Літературно-науковий вістник» «ЛНВ» стало першим великим видавничо-редакційним досвідом Дмитра Донцова, означивши певний етап розвитку його кар'єри та загалом в історії української періодики.

«Літературно-науковий вісник» з'явився 1898 р. у Львові і став першим всеукраїнським літературно-науковим і громадсько-політичним щомісячником. Донцов очолив видання в кінцевий період його існування. Варто приділити увагу саме періодизації цього часопису, адже дослідники досі ще не усталили єдиний її принцип. У сучасних дослідженнях, зазвичай, виділяють три періоди в історії «ЛНВ»: або за місцем видання — львівський, київський і другий львівський, або ж вказуючи, за чиєю редакцією виходив журнал — І. Франка, М. Грушевського, Д. Донцова. Щодо першого принципу, то «часопис ніколи не мислився ані редакторами, ані читачами як територіальний, тож давати такі назви окремим його періодам — це, щонайменше, означає йти проти волі видавців» [1, с. 33]. Редактори кожного періоду наголошували потребу надати часописові всеукраїнського узагальнювального характеру. Щодо періодизації за іменами редакторів, то тут так само існують певні застереження. Якщо перший період називати «франківським», тоді применшуватиметься значення Грушевського як співзасновника і чільного співробітника. У другий же період він був фактичним головним редактором лише до 1912 р., а до царської заборони редколегію очолював О. Олесь. З початком визвольних змагань журнал відновили, та професор Грушевський вдався до активної політичної діяльності і передав керівництво журналом братові Олександрю. У 1919 р. і до закриття більшовиками часописом опікувався М. Зеров. Але цей «підперіод» припав на час складних соціально-політичних умов, коли числа журналу виходили із паузами, тому цей етап в історії «ЛНВ» окремо вчені не вивчають. Утім, Г. Корбич говорить про фактичні п'ять періодів «ЛНВ» [2, с. 128]. Найважчий аспект у вивченні цього журналу — естетико-світоглядний — виокремити важко через його дискусійність: між підходами усіх редакторів є як спільні, так і відмінні риси. Тож на позначення різних періодів виходу «ЛНВ» все-таки послугуватимемося зазначенням імені редактора, чий вплив прийнято вважати провідним у кожний період — І. Франка (1898–1906 рр.), М. Грушевського (1907–1914 рр.) і Д. Донцова (1922–1932 рр.).

Історія відновлення часопису і призначення Д. Донцова головним його редактором була досить скандальною. Євген Коновалець, очільник Української військової організації (УВО), звернувся до Донцова з пропозицією відродити «ЛНВ» й редагувати його в дусі ідей редактора. Метою Коновальця та провідних старшин з корпусу Січових стрільців та Української

галицької армії було заснування на Галичині впливового видання, яке могло бути провідником ідей національного руху. Зважаючи на те, що на початку двадцятих років ХХ ст. майже неможливо було отримати дозвіл на вихід нового українського видання, то легше було переформатувати якийсь уже наявне. Як відомо, під час Першої світової війни виходив стрілецький місячник «Шляхи» під редакцією Ф. Федорців (Донцов був там співробітником), який «мав можливість розпочати роботу за нових умов». Проте, Федорців не погодився через політичні міркування. Тому було обрано «ЛНВ», імовірно, і через те, що видання мало давню репутацію й авторитет серед українства, тому ним би читачі зацікавилися відразу. Коновалець доручив юридично відновити видання Юрієві Полянському, членові УВО, який тоді працював у музеї Наукового товариства Шевченка і мав контакти із давніми співробітниками журналу й членами дирекції Української видавничої спілки (власника часопису) — Володимиром Гнатюком і Володимиром Дорошенком. Як згадував останній, Полянський порушував питання відновити «ЛНВ», але у спілки на той час не було власних коштів для здійснення проекту [11, с. 538]. У 1921 р. Полянський разом із Осипом Навроцьким очолили спілку. Наступного року фінансування було знайдене: джерелом надходжень став т. зв. «стрілецький фонд» — різні коштовності і золото, надійно сховані командуванням Січових стрільців. Кандидатура Донцова на посаду головного редактора стала несподіванкою для старих співробітників «ЛНВ»: «Д-р Донцов був надто маркантною фігурою, й можна було побоюватися, що поява його на редакторському стільці від'ємно відіб'ється на журналі, відіпхнувши від нього багатьох громадян. На нашу думку, був би він дуже на місці як постійний співробітник журналу, а не шеф. Вдачу він мав різку, аподиктичну, неуступливу, а редактор повинен уміти ладити зі своїми співробітниками, очевидно не схибляючи з наміченої лінії» [9, с. 98]. Тоді Полянський висунув Видавничій спілці умови, що він та його товариші допоможуть з «ЛНВ», лише якщо Донцов очолить видання. «На думку багатьох, відновлення у травні 1922 року найвпливовішого колись журналу було ризикованим заходом і з огляду на фінансово-економічну кризу, і з огляду на невисокий культурний рівень суспільства, і з огляду на становище у Великій Україні, яке не дозволяло розраховувати ні на передплату, ані на співробітництво звідтіля» [11, с. 324].

Редакційний комітет журналу складався з Дмитра Донцова, М. Галушинського, Ю. Павликовського, І. Раковського, В. Целевича, Є. Коновальця і старих «вістниківських» співробітників Володимира Дорошенка та Володимира Гнатюка. Останній виконував у редакції також обов'язки технічного, мовного редактора і коректора. Слід зазначити, що Є. Коновалець не бажав, щоб його

ім'я якимось чином офіційно прив'язували до «ЛНВ», тому в реквізитах видання його не зазначали. Редакційний комітет збирався кілька разів, але його члени не мали достатньо часу, щоб контролювати діяльність редакції, тому пізніше видання залишилося, по суті, в одноосібному керуванні Донцова. Наступного року частина співредакторів відійшла через ідеологічні розбіжності з Донцовим і журнал залишився на його відповідальності. Відомо, що Дмитро Донцов був не тільки головним редактором «ЛНВ», його співвласником, а і одним з видавців. Про це свідчить «уділова книжечка», видана йому 1 квітня 1922 р.

На першому ж засіданні редакційного комітету Донцов представив своє бачення редакційної політики і завдань видання. Це бачення підтверджувалося і в передовій статті «Наші цілі» в першому ж числі відновленого часопису: «Не можемо бути ні пляцдармом революції, ні пляцдармом контрреволюції. Хочемо бути не об'єктом, але суб'єктом історії. <...> Уважаємо, що найважливішим є зберегти чистою власну ідеологію, ясну змістом і активну волею, та ще — незнаючу сумнівів віру» [5, с. 141]. «Вирвати нашу національну ідею з хаосу, в якому вона грозить згинутися, очистити від сміття і болота, дати їй яскравий виразний зміст, зробити з неї стяг, коло якого гуртуватиметься ціла нація — ось завдання, до розв'язання котрого, разом з іншими, хоче причинитися і відновлений «Л. Н. Вісник»» [4, с. 153].

Відновлення «ЛНВ» і призначення Донцова на посаду головного редактора викликало обурення М. Грушевського, який «уважав це за знівечення всіх тих демократичних традицій, яким служив ЛНВ попередніх років» [2, с. 130]. Він разом із колишніми співробітниками журналу і своїми помічниками О. Олесем та Ю. Тищенком-Сірим оголосив протест у пресі. Названі колишні «вістниківці» вдалися до співпраці з новим режимом в Україні, що суперечило ідейному напрямкові донцовського часопису. Відомо, що Грушевський сам мав плани відновити «ЛНВ», але зробити його з лівим політичним ухилом. Дмитро Донцов, хоч і критикував професора як політика, але віддавав йому належне як вченому, наприклад, у 1926 р. в «ЛНВ» було передруковано його полемічну статтю «До управління українського правопису». Очевидною була реакція на відродження часопису на підбільшовицькій Україні: «<...> публікації журналу так обурливо реагувала російська й комуністично-радянська преса, відчуваючи, що з'явилася глибока ідейна, заперечна їй, українська національна сила» [7, с. 112]. Варто зазначити, що спроби усунути Донцова з посади мали місце і надалі. Наприклад, львівський радянський консул звертався до Української видавничої спілки з цього приводу, прагнучи поставити на чолі видавництва іншу особу, яка б провадила радянськості часопису «ЛНВ».

Не лише працівники старого видання були невдоволені новою редакційною політикою Д. Донцова. Є. Коновалець також був незадоволений першими числами «ЛНВ»: на його думку, вони не мали «ясного обличчя» і «пропагували хлопоманство» [4, с. 17]. Українська видавнича спілка також намагалася втрутитися у внутрішні справи видання: редакційний комітет намагався не допустити друкування статті Донцова, у якій він критикував монархістів. Зазначимо, що Донцов, непоступливий за характером, принципово йшов на конфлікт, коли матеріали з «ЛНВ» намагалися вилучити з ідеологічних причин.

Перший номер донцовського «ЛНВ» з підзаголовком «Місячник літератури, науки й суспільного життя» побачив світ 1 травня 1922 р. — це був початок 76 тому XXI річника. Особлива нумерація часопису була збережена: річник містив томи, які, у свою чергу, розподілялися на книжки — окремі числа. За час Донцова виходили також переважно томи, а кількість книжок коливалася. Майже всі книжки за липень-серпень виходили подвійними. Редакція п'ять разів змінювала свою адресу.

Що ж відрізняло видання Дмитра Донцова від старого «ЛНВ»? Журнал під його керівництвом є більш визначеним ідеологічно, у ньому чіткіше простежується нахил до політичних дискусій, спостерігається збільшення частки публіцистичних, історико-мемуарних матеріалів. Вважаємо, що в останній період свого існування «ЛНВ» цілком відповідав духові часу та тодішнім суспільно-політичним умовам з їхньою полемічною, агресивною та засиллям пропаганди різного стибу. Слід зазначити, що «ЛНВ» Д. Донцова більш динамічний щодо реакції на інформаційну сферу та її зміни, більш «чутливий» до подій та тенденцій, які стосувалися не лише України й українців, а й решти світу. Початково «ЛНВ» планувався як великий місячник у книжковій формі обсягом 10–12 друкованих акрушів, на зразок європейських ревью. «Тип журналу-ревью відкривав можливості заповнювати сторінки місячника різноманітним змістом, представляти широкий тематичний спектр опублікованих матеріалів» [3, с. 19]. Видання Донцова були вдвічі меншими за обсягом, імовірно, через фінансові скрути. В період Ів. Франка журнал мав наклад 600–800 примірників, а «ЛНВ» Донцова складав 800–1200 примірників і поширювався переважно серед передплатників. За рік до закриття, він виходив накладом 1400 примірників. Під редакцією Донцова «ЛНВ», хоча і не був принципово новим виданням, на чому наполягав М. Грушевський, протестуючи проти використання цієї назви, але зберіг свій високий інтелектуальний рівень, чудовий літературний смак.

Часопис був понадпартійним, мав умовно всеукраїнський характер (поширювався за кордоном, та читачі підрадянської України не мали до нього

широкого доступу), однак плуралізм ідей головним редактором допускався, поки це не суперечило націоналістичним засадам.

Відповідно до позицій Франка і Грушевського, згуртування українства можливе, коли воно спирається на такі складники, як мова та історична традиція — визначальні для утвердження народу, але не держави, таким чином редакція попереднього «ЛНВ» прагнула сформувати українську національну свідомість. Проте, інтереси Дмитра Донцова сягали далі: він звертався до читача, який вже усвідомлював себе українцем, представником нації, лишалося тільки спонукати його до розуміння необхідності мати незалежну українську державу. Проблема політичної автономії України залунала на шпальтах «ЛНВ» 1917 р., так би мовити, постфактум. Публіцистика Донцова в «ЛНВ» кінцевого періоду була спрямована на майбутнє — вона передбачала визвольний рух і боротьбу за незалежність. Редактори перших чисел «ЛНВ» прагнули, щоб вони були етнічного характеру і спрямовані на культурний розвиток нації, у Донцова ж мали відверто політичний характер. Можливо, це пов'язано із інтересами головних редакторів: Франко — письменник, науковець-гуманітарій, Грушевський — історик, академік, а Донцов — публіцист, науковець, політичний мислитель. Саме тому в кінцевий період існування «ЛНВ» на його шпальтах чимало уваги приділялося аналізу політичних подій як українських, так і світових.

Утім, можна виділити й спільні риси між редакційною політикою Франка, Грушевського та Донцова, а це:

- організація полеміки з іншими виданнями (за часів Франка і Грушевського — з москвофілами, польськими та російськими шовіністами; у 1903 р. у журналі навіть була відкрита рубрика «Дискусії»);
- публікація творів зарубіжних авторів з метою ознайомлення з кращими здобутками інших культур;
- обов'язкові огляди нових видань (розділ «Бібліографія», який Донцов залишив і удосконалив у рубриці «З пресового фільму»);
- особлива увага мовним питанням, вимогливість до чистоти української мови як у межах видання, так і взагалі;
- пропаганда ідеї української соборності, заперечення провідної ролі в українському суспільстві якогось окремого регіону.

Аналіз наукових джерел показує, що відмінність, яка була між редакційною політикою та виданнями журналу «ЛНВ» різних періодів, зумовлена, насамперед, тими історичними та суспільно-політичними умовами, в яких перебувало українське суспільство. «ЛНВ» завжди був проукраїнським виданням, спрямованим на підтримку української культури та науки, на шпальтах видання порушувалися важливі для українства теоретичні

і практичні питання (нації, політичного і культурного минулого та майбутнього України тощо), хіба що керманічі «ЛНВ» обстоювали різні шляхи вирішення цих проблем.

Останнє число журналу надруковано у липні 1932 р. Загалом же вийшло 11 річників у 33 томах, до яких увійшло 114 одинарних книжок — чисел, 8 подвійних та одна потрійна. Найкраще про успішність часопису під керівництвом Донцова може сказати цитата зі спогадів вже немолодого Є. Маланюка про час, коли він і його товариші, перебуваючи у таборах інтернованих воєнків УНР, вперше побачили число оновленого «ЛНВ»: «Так таборовий період нашого існування несподівано — і вже навіки — розколовся на дві частини: до ЛНВ (отже — Д. Донцова) і після ЛНВ. Жили ми потім вже очікуванням свіжого числа цього журналу, в яким зустріли також Стефаніка, як батька, Черемшину, як стрийка, і Юрія Липу, як брата» [6, с. 373].

У 1923 р. виходить перше число журналу «Заграва: Орган незалежної політичної думки» у Львові, в якому Дмитро Донцов обіймав посаду головного редактора. Проте, з четвертого числа журналу з підзаголовка було знято слово «політичної». Часопис виходив за сприяння і за фінансування УВО з Є. Коновальцем на чолі. Появу «Заграви» можна трактувати як відображення українського націоналізму у вигляді окремої ідейно-політичної течії, спрямованої на протиставлення демократичній течії українського націоналізму.

Журнал спочатку виходив двічі на місяць (1 і 15 числа кожного місяця), усього з'явилося 18 чисел першого і 17 другого річника. Відповідальним редактором був Теодор Марганець, а до складу редколегії входили Дмитро Паліїв, Василь Кучабський, Михайло Матчак, Володимир Кузьмович — члени крайової команди УВО. Цікаво, що в одному з бібліографічних джерел [5, с. 323] іде мова про те, що Дмитро Донцов був «начальним редактором» лише перших п'яти чисел «Заграви» — можливо, надалі його ім'я в реквізитах видання просто не зазначали. Часопис друкувався високим друком і мав ілюстрації. Авторами публікацій були: Д. Донцов, М. Галущинський, В. Галан, В. Доманицький, Ф. Совкуп, Д. Паліїв та ін. «Заграву» можна було придбати і за кордоном — у Чехії, Австрії, Німеччині.

У своїй статті «Наші цілі» Д. Паліїв зазначав, що «Заграва» є «органом гурту людей, що не належать і не хочуть належати до жодної з існуючих партій. Єднає цей гурт те націоналістичне «Вірую», яке <...> знає лиш один абсолют — націю, один категоричний імператив — її волю до життя» [8, с. 160].

На сторінках видання друкувалися передові статті, матеріали на теми історії боротьби українського народу, інтеграції сил українства, захисту інтересів українців, подавалися огляди преси, рецензії, звіти про зібрання

націоналістичних сил, зокрема УВО, інформація на політичні та військово-політичні, соціальні теми. В часописі також були рубрики про спортивне виховання молоді, турбота про українську молодь як майбутнє нації, захист інтересів українців у галузі освіти та економіки, полеміка з представниками різних політичних партій тощо. Наприклад, у статті Д. Паліва «Правильний шлях» йдеться про бажання утворити український учительський семінар; у статті «За університет» — про спроби легалізації українського університету у Львові. Крім того, у журналі висвітлювалися економічні теми — зазвичай обіч інтересів української громади в Польщі (статті «Фінансово-економічні інституції та нація», «З приводу страйку в товаристві «Дністер»). Були в «Заграві» і статті про кооперативний рух як один із засобів боротьби населення за національну справу.

Головний редактор публікував у журналі власні матеріали, наприклад, статті «Дві тактики» і «Найвищий час», у яких розкрито суть і мету політичних акцій, проаналізовано зв'язки українського національного руху з широкими верствами українства.

Значна увага приділялася матеріалам, що стосувалися політики Польщі відносно української нації як національної меншини, зокрема прискореної асиміляції населення, освіти. Передчуття майбутньої політичної активізації суспільства можна пояснити складом редакції — енергійною вдачею самого Донцова, а також членів редколегії, для яких членство в УВО було основним заняттям. «Заграда» постійно відстоювала думку про неможливість скільки-небудь суттєвого покращання соціального становища української нації, у випадку захоплення політичної влади іншою державою.

У 1924 р. навколо «Заграви» було сформовано першу українську націоналістичну партію — УПНР — Українську партію національної роботи (насправді, не роботи, а революції, але польські урядові органи не дозволили б діяльність партії із такою назвою, тому справжнє найменування лишалося відомим лише для однодумців. До складу партії входили колишні ліберали С. Підгірський, Д. Палів, В. Кузьмович, О. Луцький, деякі з них належали до редколегії видання.

Таким чином, журнал став органом «національної партії, що пропагувала безкомпромісну боротьбу проти всіх окупантів України» [7, с. 88], Дев'ятий і подальші числа другого річника «Заграви» отримали підзаголовок «Орган Української Партії Національної Роботи» і стали частіше виходити — щосуботи — й отримали окрему нумерацію для кожного нового числа журналу.

Євген Коновалець, як голова УВО, імовірно, планував узгоджений випуск водночас двох часописів, орієнтованих на різні аудиторії: «ЛНВ» як загально-

ідеологічного та інтелектуального журналу, а «Заграви» — як більш масового політичного видання з націоналістичною орієнтацією. Основним завданням «Заграви» було поширення націоналістичних ідей, посилення активності серед української громадськості та спрямування її на шлях національного ідеалу — суверенної держави.

Через польську цензуру в числах були пропуски на місці вилучених матеріалів. Конфісковувалися переважно матеріали, що висвітлювали негативні аспекти діяльності польської влади на Галичині, а також такі, що стосувалися національної боротьби українців.

Д. Донцову не вдалося закінчити другий річник «Заграви» — останнє число вийшло 14 липня 1924 р., яке він вважав невдалим. Принаймні, на це вказує один з його листів 1925 р.: «З такою сумою (200 зл.) нема що й думати починати; зрештою, я так знеохочений останньою спробою, що рука не підноситься зачинати наново. Та й з ким?» [8, с. 155]. Про причини згортання виходу «Заграви» відомостей немає. Можливо, це пов'язано з типовим для Донцова непорозумінням із інвесторами або колективом (УПНР його ідейно не зовсім влаштувала), або Донцов вирішив зосередитися тільки на «ЛНВ». Можливо, вплинув фінансовий чинник: журнал був невеличким за обсягом — 16 сторінок на число, а 9 — число другого річника вийшов 6-сторінковим, а останні — 4-сторінковими. Редакція тричі на рік змінювала місце перебування друкарні. Вартість журналу поступово збільшувалася. Напевне, це і були причини, що змусили згорнути діяльність журналу «Заграв» Дмитра Донцова.

Висновки. Таким чином, уся видавнича і редакторська робота Д. Донцова тісно пов'язана із його вольовим світоглядом, боротьбою за усвідомлений розвиток української нації та її самобутності.

Великою популярністю в Україні і за її межами користувалися журнальні видання «ЛНВ» та «Заграв», в яких висвітлювалися питання суспільного життя українського народу, освіти і виховання молоді як майбутнього нації; економічні і політичні проблеми.

Особливістю редакторської роботи Д. Донцова є розробка концепції та ідейної спрямованості названих видань, його добрі стосунки з редакційним колективом. Ставлячи собі за мету виховання нового покоління, підготовки до майбутньої боротьби за українську державу, на прикладах своїх видань він пояснював, що є добрим для українців, а що — ні.

Досвід ведення полеміки між виданнями Д. Донцова та іншою періодикою можна розглядати сьогодні як уміння редакції чітко триматися власних ідейних позицій, реагувати на не схвалювані нею тенденції в інформаційній сфері, а також ініціювати їх громадське обговорення.

Деякі аспекти видавничої і редакторської діяльності Д. Донцова можна віднести до галузі історичних досліджень, але його переконання ставити національні інтереси в центр принципів масового інформування, прагнення патріотичного виховання та освіти українського суспільства при допомозі своїх видань, що може бути прикладом для сучасних видавців та редакторів.

Література:

1. *Бартко О.* «ЛНВ»: до проблеми періодизації / О. Бартко // Слово і час. — 2007. — № 6. — С. 32–36.
2. *Корбич Г.* З історії українського часопису «Літературно-науковий вісник» / Г. Корбич : матер. першого конгресу Міжнар. асоціації українців. — Київ, 27 серпня — 3 вересня 1990 р. — К. : АТ «Обереги», 1995. — С.122–132.
3. *Корбич Г.* Журнал «Літературно — науковий вісник» Львівського періоду (1898–1906) / Г. Корбич . — Київ : Обереги, 1999. — 144 с.
4. *Квіт С.* Дмитро Донцов. Ідеологічний портрет : монографія / С.Квіт. — Київ : ВЦ «Київський ун-тет», 2000. — 260 с.
5. *Крупський І.* Львів: місто газет і журналів / І. Крупський. — Львів, 2006. — 188 с.
6. *Маланюк Є.* Дмитро Донцов (до 75-ліття) / Є. Маланюк // Книга спостережень. Проза. Т. 2. — Торонто : Гомін України. — С. 367–376.
7. *Періодика* Західної України 20–30-х рр. XX ст. : мат-ли до бібліогр. / за ред. М. М. Романюка. — Львів, 1998. — Т.1. — 328 с.
8. *Сварник Г.* Редакторська та видавнича діяльність Дмитра Донцова Львівського періоду (1922–1939) / Г.Сварник // Україна в минулому . — Київ–Львів, 1996. — Вип. 9. — С.153–162.
9. *Сич О.* Дмитро Донцов у творчій спадщині Степана Ленкавського / О. Сич // Вісник Прикарпат. ун-ту . Сер. Історія — Вип. 8. — Івано-Франківськ : Плай, 2004. — 120 с.
10. *Шептицька Т.* Визвольні змагання (1917–1921 рр.) та діяльність Центральної Ради у спогадах на сторінках «Літературно-наукового вісника»(1922–1932 рр.) // Українська Центральна Рада : поступ націєтворення та державобудівництва / за заг. ред. В. І. Сергійчука. — Київ : Укр. вид.спілка, 2002. — 350 с.
11. *Ясінський Б.* Літературно-науковий вісник : покажчик змісту / Б. Ясінський. — Київ : Смолоскип, 2000. — 544 с.

Аннотация. Анализируется деятельность Д. Донцова, как редактора, издателя, ученого, его стремление к патриотическому воспитанию украинского общества.

Ключевые слова: издания, Д. Донцов, издательская деятельность, журнальные издания, Украина.